

Ev Ekonomisi : Kimler İçin ?

Yard. Doç. Dr. Şadiye G. KÜLAHÇI (*)

Bu soru çok uzun yıllar «sadece kız öğrenciler içindir» şeklinde yanıtlanmıştır. Ancak hızla ilerleyen bilim ve teknolojinin yarattığı yeni koşullar eskiden, hem de hiç kuşku götürmeyecek biçimde doğru görülen bazı yanıtların bugün yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Ev ekonomisi alanında, bir başka deyişle, ev ve aileyi ilgilendiren konularda kimlerin eğitim görmesinin uygun olacağı sorusu da bunlar arasındadır.

Kadın - Erkek Uğraşları :

Geleneksel anlayışta evin sorumlusu kadın, evin gereksinimi olan ekmek parasını kazanmak ise erkeğin görevidir. Buna dayalı olarak evin dört duvarı arasında yapılan işler kadınların, ailenin geçimi için ev dışında yapılan işler ise erkeğin görev sınırları içinde görülmektedir. Zamanımızda bile hâlâ işin niteliği değil fakat nerede, ne amaçla yapıldığı, bir uğraşın «kadın işi» veya «erkek işi» sayılmasının temel kaynağını oluşturmaktadır. Örneğin, bireylerin beslenmesi evde annenin —kadının— görevi iken lokantalarda aynı iş çoğu kez erkeklerin uğraşlarıdır. Bunun gibi, evdeki temizlik, çamaşır yıkama, ütü, vb. kadın uğraşları olduğu halde dışarda bu alanlarda çalışanların çoğunluğu erkeklerdir. Listeyi daha da uzatmak olasıdır; ancak bu sınırlı örnekler bile ayrıcalığın yapılan işin niteliğine bağlı olmadığını sergilemeye yetmektedir.

Kadınların Çalışma Yaşamına Katılmaları :

Sosyal değişimleri kabullenmek kolay değildir. Bunlar kadın-erkek rollerine ilişkin olduğu zaman iş daha da zor ve dolayısıyla

---

(*) A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü Öğretim Üyesi.

le değişme daha da yavaştır. Fakat yine de gerçekleşmektedir. Bu özellikle kendisini meslek yaşamında hissettirmektedir. Günümüzde geleneksel olarak erkek mesleği sayılan pek çok alanlarda kadın-erkek beraber görev yapmaktadır.

Kadınların işgücüne katılma oranları yıllara göre dalgalanmalar gösterse de artık bir olgu olarak kabul edilmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) istatistiklerine göre 15-64 yaşları arasındaki her 100 kadından 46 sının ev dışında çalışmakta olduğu, ayrıca çalışan kadınlar arasında evli olanların sayılarının da arttığı gözlenmektedir. Birçok ülkede çalışan kadınların yarından fazlasını evli kadınlar oluşturmaktadır (ILO, 1979). Belki gerçek rakamlar bunlardan farklı ve büyük bir olasılıkla daha da fazladır; çünkü kadınların yaptığı birçok iş «çalışma» olarak tanımlanmadığından istatistiklerde yerlerini alamamaktadır (United Nations, 1975; Newland, 1979; Streeten, 1980).

Türkiye'de yapılan araştırmalara göre tarım sektöründeki makinalaşmaya ve tarımsal nüfustaki azalmaya dayalı ve ayrıca nisbi refah arttıkça aktif kadın nüfusunda düşme olduğu görülmekteyse de (Kazgan, 1979; Topçuoğlu, 1978) tarım dışında çalışan kadın sayısı giderek artmaktadır. Kazgan'ın (1979) saptadığı gibi tarım dışı işlerde 1950-1975 döneminde artan oranda kadın çalışmaktadır. Bu kesimde çalışan faal kadınların toplam faal kadınlara oranı 1950'de % 3.5 iken bu oran 1975'de % 10.4'e yükselmiştir.

Tarım dışında çalışan kadınların önümüzdeki yıllarda da artmaya devam edeceğini söylemek yanlış olmaz. Bunun nedeni eğitim düzeyi ile kadınların işgücüne katılmaları arasında saptanan pozitif ilişki (Kazgan, 1979; Tanfer, 1975) ile kızların eğitim olanaklarından yararlanmalarına ilişkin gelişmeleri gösteren bulgularlardır. 1975'de 12 ve artı yaştaki kadınlardan tarım dışı işgücüne katılanların oranı öğrenim düzeyi yükseldikçe önemli şekilde arttığı saptanmıştır (Kazgan, 1979).

Günümüzde kadınların ulusal kalkınmada etkili bir biçimde yerlerini ve kalkınmadan paylarını almaları, bunun için de ülke ve aile ekonomisine parasal katkıda bulunacak uğraşı içine girmeleri gerekli görülmektedir. Kadınların ev işlerinde gösterdikleri becerili ve üretici yeteneklerini sadece kendi evleri ile sınırlamayıp evlerinin dışında da üretici endüstride ve diğer çalışma alanlarında, gelir sağlayan mesleklerde yer almaları beklenmektedir.

UNESCO genel konferansı onikinci oturumunda benimsendiği gibi :

Toplumun gelişmesi kadınlardan eğitimi verebilen aile ve ev faaliyetleri dışında her türlü mesleki alanlara daha geniş bir biçimde katılmalarını gerektirdiğinden, mesleki ve teknik öğretim alanında kadınlara sağlanan kolaylıklar ve imkânlar, erkeklere sağlanan derece ve genişlikte olmalı ve aynı önemi taşımalıdır. Erkekler ve kadınlar her türlü ve her derecede mesleki ve teknik öğretim konusunda aynı fırsat ve imkân eşitliğine sahip olmalıdırlar. Meslek alanlarında kadına kişisel tatmin ve güvenlik imkânlarının mesleki ve teknik öğretim yolu ile verilmesi için özel bir çaba harcanmalıdır (Aktaran : Warren, 1971, s. 198).

Böylece kadının ekonomik iş gücüne katkısının sağlanması için çaba gösterilmesi istenmektedir.

Bunun gibi, Beş Yıllık Kalkınma Planlarında da kadınların işgücüne daha fazla oranda katılmalarının sağlanması için eğitim programlarında gerekli değişikliklerin yapılması önerilmektedir. Bu nedenle geleneksel olarak kadın eğitime ağırlık vermekte olan Kız Teknik Eğitim Kurumlarından mesleki eğitime yönelmeleri istenmektedir.

Gerek programlarda yapılan değişimler, gerekse tarım dışı alanlarda çalışan kadınların sayılarının artması çabaların olumlu sonuçları olarak değerlendirilebilir. Ancak, bu başarı kadınların ev içi ve ev dışı sorumluluklarını bir arada yürütmeleri ve ikili rolün ağırlığı altına girmeleri ile sağlanmıştır. Bunun hep böyle devam etmesi olanaksızdır ve haksızlıktır. Bu nedenle kadınların ekonomik özgürlüklerini kazanmaları için meslek yaşamına katılmalarını sağlamada eğitim yolu ile gösterilen çabalar aynı şekilde ev içi sorumluluklarının azaltılması için de kullanılmalıdır. Bu da cinsiyet ayırımı yapılmaksızın tüm bireylerin ev ve aile yaşamı için eğitilmeleri ile sağlanabilir.

Erkekler için Ev Ekonomisi :

Sosyo-ekonomik ve kültürel yapıdaki değişimler kadınları olduğu kadar erkekleri de etkilemektedir. Kadınların ev dışında çalışmaları, ekonomik özgürlüğe kavuşmaları erkeklerin aile içi konumlarının değişmesine neden olmaktadır. Aile reisinin

eski otoritesi şekil değiştirirken gelenek ve göreneklerin öğretile-ri ile evdeki gerçeklerin çatışması ortaya çıkmaktadır. Bir yan- dan evine yorgun dönen karısının kendisinden doğal olarak bek lediği ev işlerine katılım, öte yandan hakkı olduğu halde kendisi- ne yeterince hizmet edilemediği düşüncesinin yarattığı çatışma arasında kalan erkeğin sıkıntısı da görmemezlikten gelinemez.

Bunun yanısıra günümüzde artan sayıda erkek çalışma veya eğitim nedeniyle aile ocağından uzakta kendi başına yaşamak zo- runda kalmaktadır. Bunun anlamı ev yönetimi ve beslenme sorum- luluklarını yüklenmeleri demektir. Bu nedenle, en azından ken- di rahatları için bu konularda eğitilmeleri gerekir. Ancak ne ai- lede, ne de okulda bunun önemi henüz anlaşılammıştır.

Ailede Ortak Sorumluluk ve Eğitim :

Değişen ve yeni davranış kalıpları gerektiren çağımızın gerek- lerine sağlıklı bir uyum yapabilmek için eğitim yoluyla kadın-er- kek rollerinin yeniden değerlendirilmesi gerekir (United Nations, 1980). Artık ev içinde ve ev dışında yapılan tüm işlerin ailenin rahatı ve mutluluğu için gerekli olduğu ve bu gereksinmelerin karşılanmasında iş bölümünün sekse dayalı değil fakat aile birey- lerinin koşullarına göre organize edilmesi gerektiğini vurgulayacak bir eğitime gereksinme vardır (Külahçı, 1982). Böyle bir eğitim kadının ikili yükünü hafifletirken kız ve erkek öğrenciler için meslek seçimi kısıtlamalarını da önlemeye yardımcı olacaktır.

Zamanımıza kadar «kadın işleri», «erkek işleri» anlayışı hem genel eğitimde hem de mesleki eğitimde pekiştirilmiştir. Artık ka- dın-erkek meslekleri ve işleri kavramından uzaklaşıp bireylerin il- gi, yetenek ve gereksinmelerine göre eğitilmeleri ve eğitim siste- minin de bu yolda düzenlenmesi zamanı gelmiştir. Bu açıdan ba- kıldığında teknoloji eğitimi adı altında temel eğitimin ikinci dev- resi için ev ekonomisi, iş ve teknik, ticaret ve tarım derslerinin birleştirilerek tüm öğrenciler için zorunlu ders olması yolunda ya- pılan çalışmaları önemli bir aşama olarak değerlendirilebilir. Ancak bu dersin başarısı tüm öğrencilerin ev içinde ve dışındaki mesleki yaşamlarını bir bütünlük içinde görebilmelerini sağlıya- cak biçimde organize edilmesine bağlı olacaktır. Bu da içeriğin hem kız hem de erkek öğrencilerin ilgilerini çekecek ve istedik davranış değişikliğini vurgulayacak özellikte olmasını zorunlu kı- lmaktadır. Bu kolay bir iş değildir; ancak kadın-erkek rollerinin

değerlendirilmesinde ve değiştirilmesinde iyi bir başlangıç noktası olabilir.

Unutmamalıdır ki kadın-erkek eşitliği hem meslek hem de ev yaşamında dengeli bir işbölümü ve dayanışma sağlandığı zaman gerçekleşecektir.

KAYNAKÇA

- International Labour Office. *Equal opportunities and equal treatment for men and women workers. Workers with family responsibilities (Report VI (1), International Labour Conference, 86 th Session)*. Geneva : International Labour Office, 1979.
- Kazgan, G. Türk ekonomisinde kadınların işgücüne katılması, mesleki dağılımı, eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik statüsü. N. Abadan Urat (Der.) *Türk Toplumunda Kadın*. Ankara : Türk Sosyal Bilimler Dergisi Yayınları, 1979, ss. 155-189.
- Külahçı, Ş.G. The principles and problems of developing vocational and technical education programmes based on sexes. In *Seminaire International sur L'elaboration et L'application des programmes scholaires communs aux filles et ux garçons*. Ankara : Commission Nationale Turque Pour L' Unesco. 24-30 mai 1982.
- Newland, K. *The Sisterhood of Man*. New York : W.W. Norton Company, 1979.
- Streeten, P. From growth to basic needs. *Poverty and basic needs*. Washington, D.C. : The World Bank, 1988, pp. 5-8.
- Tan, M. *Kadın, Ekonomik Yaşamı ve Eğitimi*. Ankara : Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1979.
- Tanfer, K. *Working women : A study of female labor force and determinants of participation in six large cities of Turkey*. Unpublished doctoral dissertation, University of Pennsylvania, 1975.
- Topçuoğlu, H. Türk toplumunda kadının statüsü. *Türkiye Kadın Yılı Kongresi*. Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği Ankara Şubesi Yayınları : 1. Ankara : Ayyıldız Matbaası, A.Ş., 1978.
- United Nations. *World conference of the international women'e year, Mexico City*. (E/CONF. 86/BP/8 Add. 1) New York : Author, 1975.
- Warren, H. (Çev.) Y. Önertoy. *10 Avrupa Ülkesinde Mesleki ve Teknik Öğretim*. Mesleki ve Teknik Öğretim Kitapları. İstanbul : Matbaa Sanat Enstitüsü, 1971.